

Het lichtplan uitgelicht

Inhoud

1. Opmaak van het lichtplan	2
Licht voor een stad in beweging	2
Het Lichtplan in drie stappen.....	2
Lichtplan I	3
Lichtplan II	7
Lichtplan III	10
2. Meerwaarde van het lichtplan	12
Identiteit versterken	12
Nachtelijke economie en toerisme versterken	13
Veiligheidsgevoel verhogen	13
Rationeel energiegebruik (REG)	14
Lichthinder en lichtvervuiling tegengaan	16
Licht en kunst	17
Lichtfestival.....	18
Internationale uitstraling	18
3. Het lichtplan in de praktijk	20
Uitvoering en beheer	20
Licht van de toekomst: nieuwe technologieën	21
Communicatie en participatie	22
Meer weten?.....	24

1. Opmaak van het Lichtplan

Licht voor een stad in beweging

Met zijn rijke historische erfgoed, zijn rivieren en schitterende stadslandschappen biedt Gent een uitgelezen kader om de verlichting van zijn publieke ruimte te plannen vanuit een goed onderbouwde visie. Licht is meer dan ooit een essentiële bouwsteen van de stad. Door armaturen op een bepaalde manier te richten of voor een bepaalde kleur of intensiteit te kiezen, creëert een lichtontwerper warmte en gezelligheid. Bovendien neemt de sociale veiligheid toe.

Licht lokt bezoekers naar de stad en de diverse wijken. Door bepaalde lichtaccenten krijgen zowel de binnenstad als de deelgemeenten een eigen identiteit en sfeer. Kortom, het is een noodzakelijk onderdeel van stadsherwaardering.

Licht speelt ook in op de groeiende nood aan duurzaamheid. Waar is licht strikt noodzakelijk? Waar en wanneer kan het met minder licht of zelfs helemaal zonder? Hoeveel energie kun je besparen door andere lampen of een andere verlichtingstechniek te gebruiken?

Planning, uitwerking en communicatie gebeuren minutieus en in uitgebreid overleg tussen de verschillende partners. Efficiënt gebruik van licht staat immers niet op zich. De visie op licht wordt opgenomen in de geïntegreerde aanpak van de publieke ruimte in Gent. Zonder inzicht in de structuur en de samenhang van de stedelijke ruimtes kan er immers geen lichtplan opgemaakt worden. Waar bevinden zich de hoofdassen? Wat is de kern van een wijk of deelgemeente? De Stad Gent heeft verschillende beleidsdocumenten voor het ontwerpen, beheren en uitvoeren van die publieke ruimte, met als kader onder meer het Ruimtelijk Structuurplan Gent (RSG), een Integraal Plan Openbaar Domein en een Groenstructuurplan. Ook verlichting maakt deel uit van deze integrale kwaliteitsvisie.

Gent speelt in Vlaanderen een pioniersrol door de grootschalige manier waarop de Stad heeft nagedacht en nadenkt over een globale verlichtingsstrategie, een Lichtplan voor de hele stad. In deze publicatie tonen we hoe licht de kwaliteit van de stad voor inwoners en bezoekers verhoogt, en Gent tot een stad maakt met internationale uitstraling.

Het Lichtplan in drie stappen

De eerste ideeën voor een lichtplan (het latere Lichtplan I) kwamen er midden de jaren '90, in het kader van het mobiliteitsdebat en het debat over de publieke ruimte. Het Mercuriusprogramma van de Vlaamse overheid bood steun aan initiatieven die het commerciële leven in stadskernen stimuleren. De Vlaamse overheid keurde het Gentse Lichtplan goed als Mercuriusproject, waardoor de Stad Gent subsidies kreeg. Op dat moment kon de Stad Gent van start gaan met een lichtplan voor de binnenstad.

De Stad ging daarbij niet over één nacht ijs. Bewoners, handelsdekenijen, privé-eigenaars, Vlaamse en stedelijke diensten en de netbeheerder Eandis hadden hun inbreng.

Later volgde Lichtplan II, dat de gehele Stad omvat, en de omringende deelgemeentes, behalve het Gentse havengebied. Voor de Kanaalzone kwam er een derde plan, Lichtplan III, dat ons zelfs over de stadsgrenzen heen voert.

Lichtplan I

Op 23 december 1998 bestelde de Stad Gent een lichtstudie voor de binnenstad bij een team van lichtontwerpers en stedenbouwkundigen: het samenwerkingsverband Atelier Roland Jéol uit Lyon en de West-Vlaamse Intercommunale (WVI) uit Brugge. Als eerste stap analyseerden de ontwerpers de bestaande toestand van de Gentse verlichting. Hoe werden monumenten en parken op dat moment verlicht? Welke armaturen werden gebruikt? Welke lichttechnische aspecten zoals kleuren, soorten lampen en lichtintensiteit? Aan de hand van deze analyse konden de ontwerpers bepalen wat waardevol was om te behouden en waar verbeteringen op hun plaats waren. Op basis daarvan stelde het ontwerpteam een globaal concept op, met als kader de diverse ontwikkelingsplannen van de Stad.

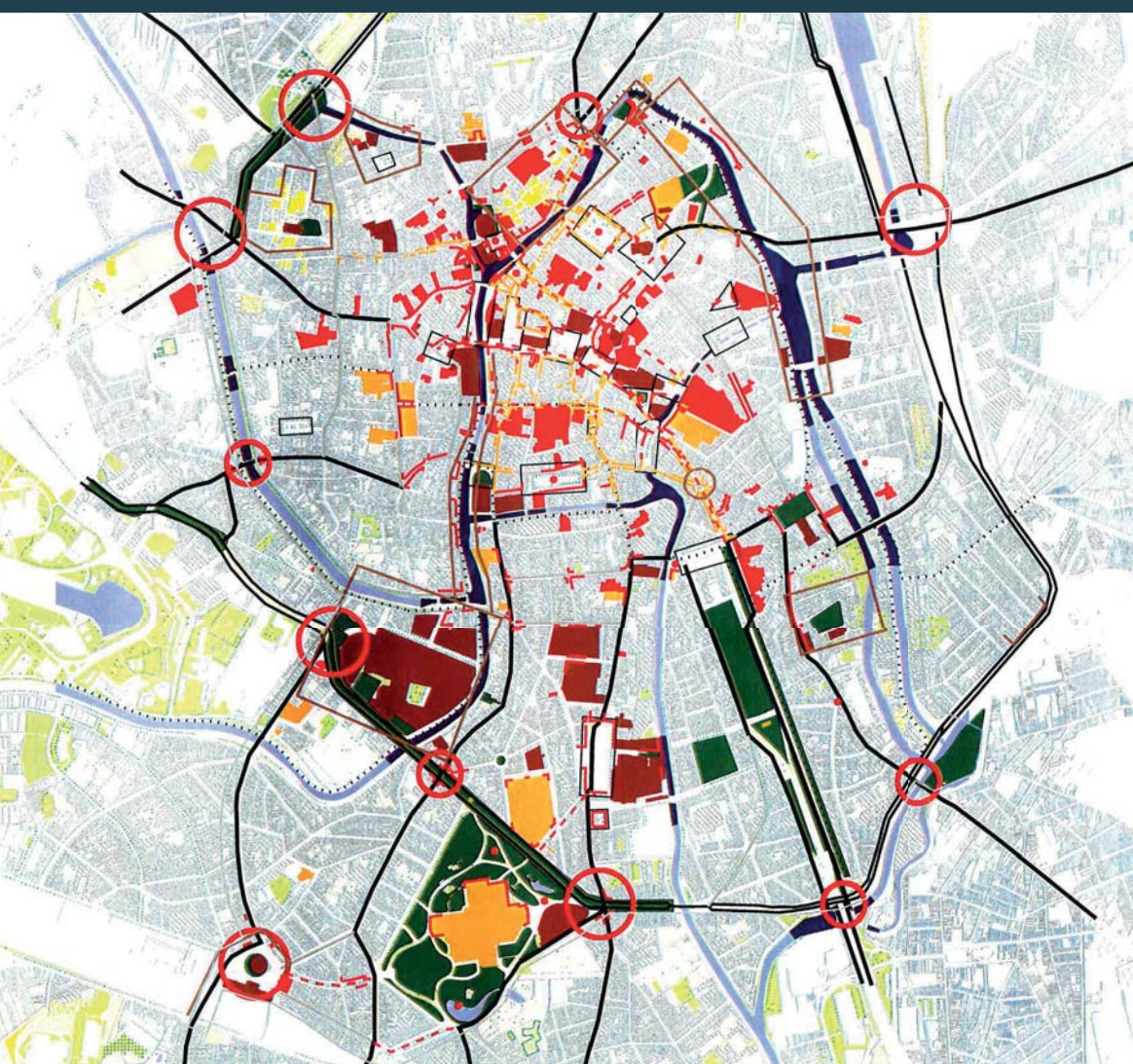
Globaal concept - lichtplan I

Het eerste Lichtplan voor de Gentse binnenstad ging van start in 1999. Het opzet was om de stedelijke vitaliteit en uitstraling van Gent te verhogen via een geïntegreerde visie op en toepassing van het licht in de stad.

Daarvoor stelden de ontwerpers van Lichtplan I een globaal concept op. Dat globaal concept steunt op drie pijlers:

1. Duurzaamheid:

het Lichtplan koos voor een sobere en duurzame stadsverlichting, die het intieme karakter van de stad respecteert. Het vermijdt buitensporig energieverbruik en beperkt de lichtvervuiling en mogelijke lichthinder voor de bewoners.

LICHTSTUDIE GENT DEEL 1 EN 2: VERLICHTING VAN HET ARCHITECTURAAL PATRIMONIUM EN VAN HET OPENBAAR DOMEIN

1.C.& 2.C.: Globaal concept

Kaart 1: Synthese

Legende

- Poort
- Kleine ring
- Primaire as (invalsweg)
- Secundaire as
- Bijzonder tracé
- Hoofdas fietsers
- Plein
- Waterfront
- Park en structurele groenvoorziening
- Verlichte gevels in de handelsstraten
- Architecturaal patrimonium categorie 1
- Architecturaal patrimonium categorie 2
- Architecturaal patrimonium categorie 3
- Beelden en curiosa
- Merkwaardig gebouw
- Waardvolle flanken en gevels
- Belangrijke beschermde stadsgezichten
- Grens studiegebied

Oprichtgever: Stad Gent

Oprachthouder: Atelier R. Jeol
WVI

2. De stadsstructuur verhelderen:

- De toegangspoorten tot de stad via het spoor, de weg en het water worden door lichtingrepen echte bakens.
- Het Lichtplan zet de 'skyline' van de stad extra in de kijker.
- De handelsstraten en pleinen krijgen een genuanceerde verlichting, die de gevelwanden van deze publieke ruimten doet oplichten.
- Het Lichtplan toont respect voor wonen in de stad. De lichtintensiteit in de woongebieden wordt beperkt tot het noodzakelijke niveau zonder de veiligheid in het gedrang te brengen.

3. Verlichting totaal en geïntegreerd aanpakken:

De verlichting van een monument, plein of brug wordt niet lukraak gekozen, maar maakt deel uit van een totaalvisie, een avondlijke scenografie. Individuele ingrepen worden op elkaar afgestemd en versterken elkaar. De uitvoering van het Lichtplan past in de algemene beleidsplannen van de Stad Gent. Dat strookt met de ruimtelijke visie van het stadsbestuur zoals vastgelegd in het Ruimtelijk Structuurplan Gent.

© Niels Donckers

© Niels Donckers

1. Korenlei - 2. Pand

© Niels Donckers

Graslei bij dag en bij nacht

Detailconcepten

Niet alle gebouwen en stadsbakens kunnen op dezelfde manier worden verlicht. De straatverlichting wordt aangepast aan de functie van elke ruimte. Andere materialen, een andere omgeving, een andere intensiteit van het licht, tonaliteit, hoogte, ... creëren een ander effect.

Daarom werden bij het Lichtplan, behalve een globaal concept, ook detailconcepten opgemaakt.

In Lichtplan I werden aparte richtlijnen opgesteld voor de verschillende structuurbepalende elementen:

- Poorten en invalswegen
- Pleinen en parken
- Handelsstraten
- Architecturaal erfgoed
- Markante plaatsen
- Woonstraten

Ondertussen zijn er in het centrum al diverse pleinen, parken, monumenten en straten verlicht en is de meerwaarde van Lichtplan I er al duidelijk merkbaar.

1. Poort, Rabot - 2. Sint-Pietersplein - 3. Parkverlichting: Koning Albertparkpark - 4. Het Belfort, Unesco-werelderfgoed en architecturaal erfgoed, bepalend voor de Gentse skyline - 5. Koestraat, een aantrekkelijke handelsstraat

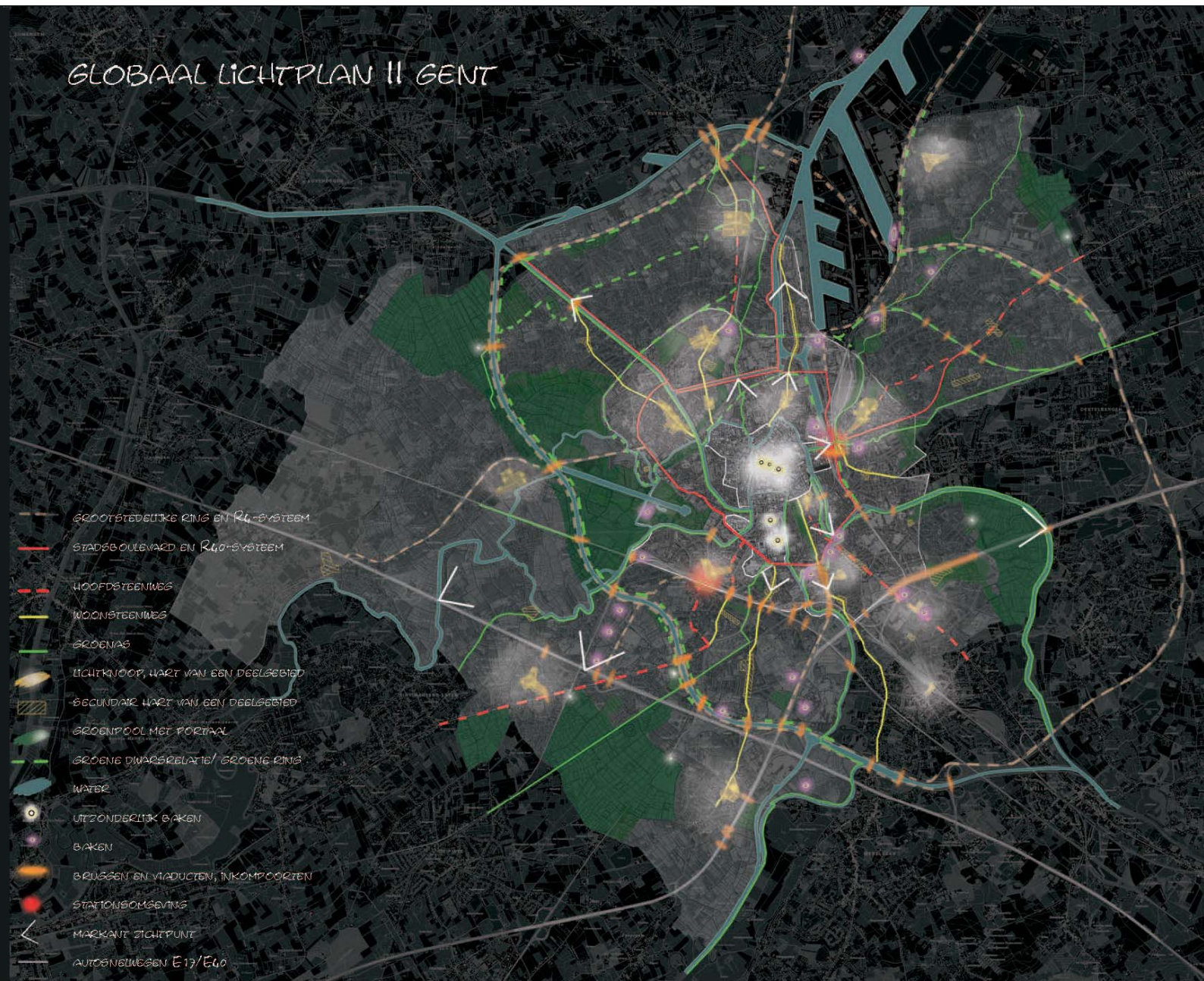
Lichtplan II

Dankzij Lichtplan I konden Gentenaars en bezoekers de positieve impact ervaren van een binnenstad die op een andere wijze werd verlicht. Niet te verwonderen dus dat er vragen kwamen naar een lichtplan voor de wijken en de deelgemeenten. Daarom besliste het stadsbestuur om ook een lichtplan te laten opmaken voor de rest van het Gentse grondgebied. Er werd opnieuw een Europese opdracht uitgeschreven. De Stad Gent kende op 9 februari 2007 de opdracht toe aan de tijdelijke vereniging Omgeving (Antwerpen) en Atelier Roland Jéol. In november 2009 keurde de Gentse gemeenteraad het Lichtplan II goed. De eerste deelprojecten gingen in uitvoering vanaf 2010.

Globaal concept

Ook voor Lichtplan II werd een totaalconcept uitgewerkt. De filosofie van Lichtplan I werd doorgetrokken naar het hele grondgebied van Gent, met uitzondering van het Gentse havengebied. Lichtplan II stemt de principes van Lichtplan I af op de ruimere schaal en grotere spreiding van het bouwkundig erfgoed. Daarbij wordt rekening gehouden met het eigen karakter van elke wijk, van elke deelgemeente en van de landelijke gebieden.

GLBAAAL LICHTPLAN II GENT

De krachtlijnen van Lichtplan II zijn:

1. Consequente verlichting: de juiste hoeveelheid licht op de juiste plaats.
2. Identiteit van de wijken en deelgemeenten versterken.
3. Rationeel energiegebruik.
4. Lichthinder en lichtvervuiling beperken.

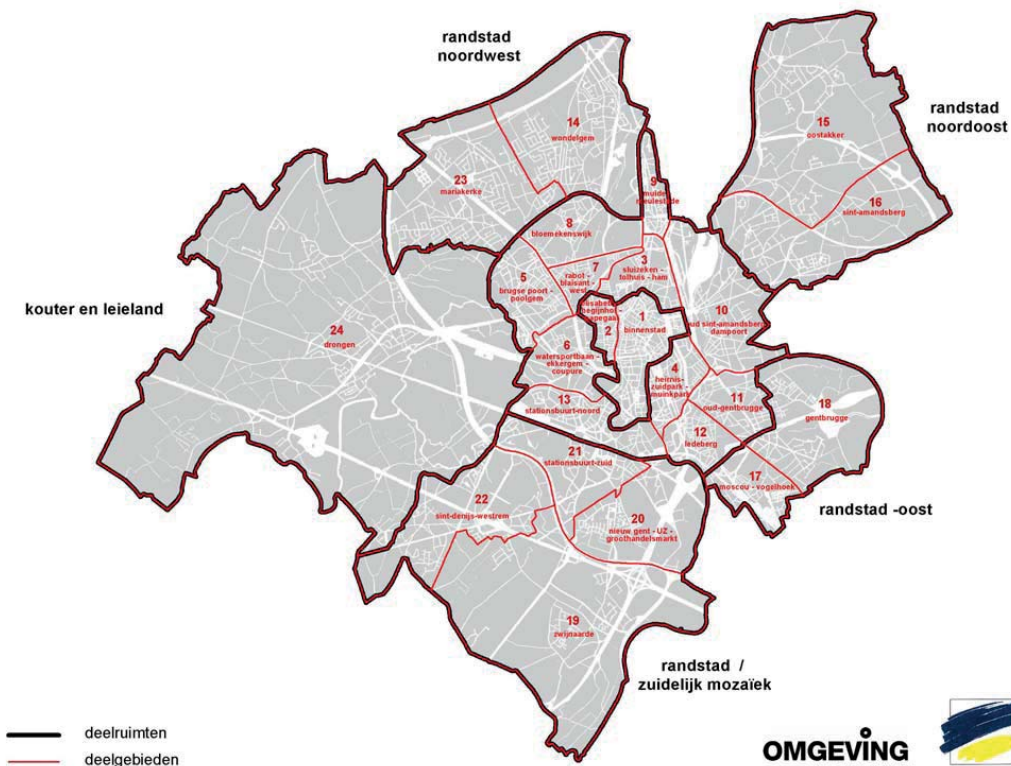
Deelverlichtingsplannen

Voor elk van de 24 wijken, deelgemeenten of stadsdelen van de Stad Gent werd een deelverlichtingsplan opgemaakt. Die deelverlichtingsplannen moeten de wijken en deelgemeenten door hun verlichting een eigen identiteit geven of de bestaande identiteit ervan versterken. Tegelijk zijn ze een vertaling en detaillering van het globale lichtconcept Stad. Licht ondersteunt ook de verbinding van wijken en deelgemeenten met het stadscentrum, via groene structuren en zachte verkeersassen.

Pierkespark, een secundaire wijkkern in de Brugse Poort

lichtplan II gent
deelruimten en deelgebieden

Deelgemeenten en wijken

OMGEVING
PASSIE VOOR RIJMTJE

KERK EN PASTORIJ SLEEPSTRAAT

SLUIZEKEN-TOLHUIS-HAM

geïnstalleerd vermogen = 2,9 kW

kost van de werken = begrepen tussen 23.000 en 25.000 €

verbruikskost elektriciteit = 530 €
onderhoudskost materiaal = 120 €

functioneringskost = 650 €

Atelier Roland Jeol / OMGEVING

Lichtplan Gent II - 06/2009

simulatie - Sluizeken-Tolhuis-Ham

Lichtplan III

De verlichting van de Gentse Kanaalzone vormt een derde fase van het Lichtplan. De opmaak werd goedgekeurd op 27 oktober 2011. Lichtplan III bepaalt hoe licht en verlichting rationeel worden ingezet op de openbare weg en op de private haven- en industrieterreinen in de Kanaalzone. Het Lichtplan overschrijdt hiermee de Gentse stadsgrenzen, ook de gemeenten Zelzate en Evergem worden betrokken.

Op 1 februari 2012 ging de studie van start. De Gentse gemeenteraad keurde het eindrapport met het globaal concept goed op 26 november 2012. Ook de andere partners keurden in het najaar van 2012 het globaal concept goed.

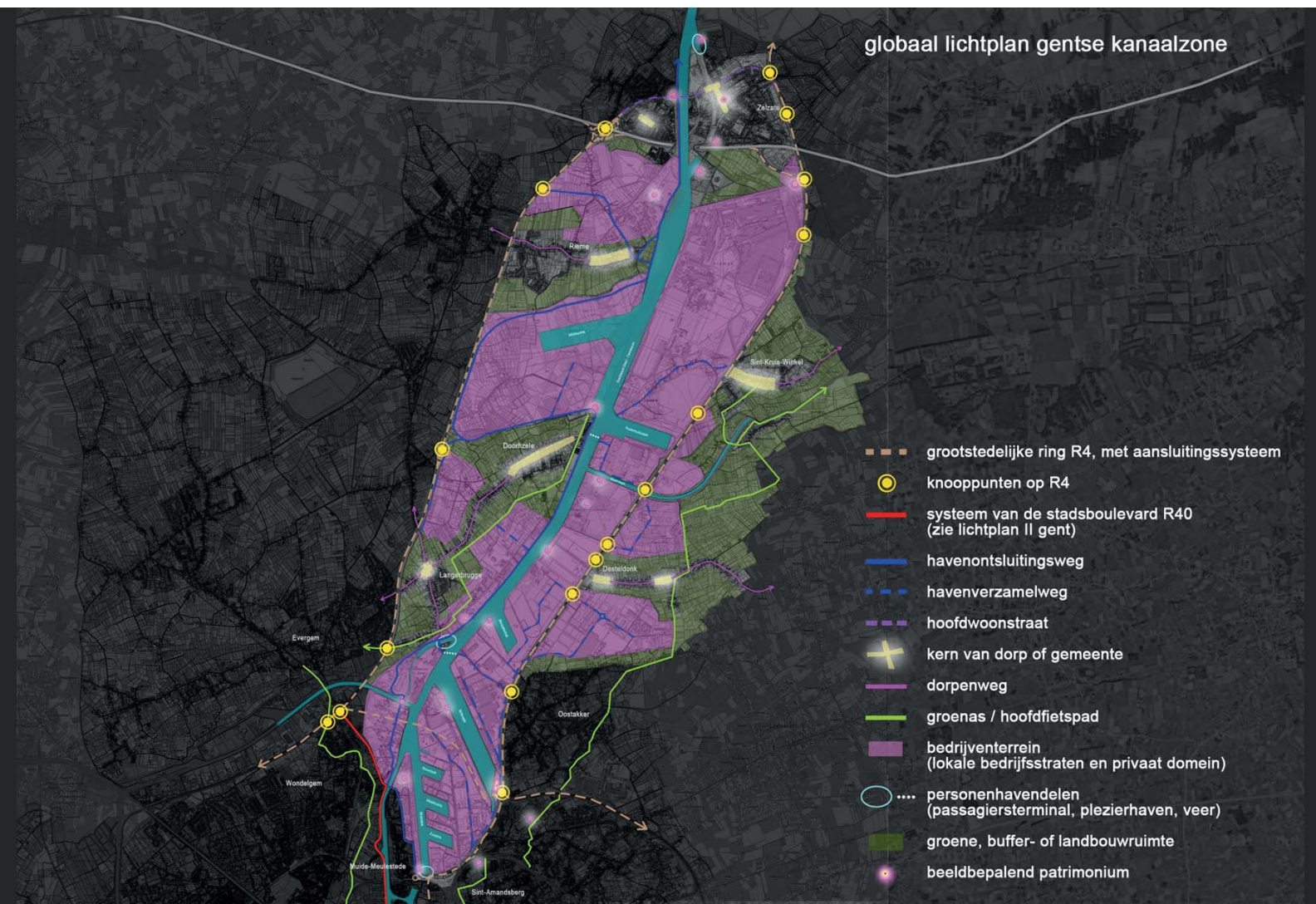
Een lichtkoepel boven het Gentse Havengebied: toestand kanaalzone vóór uitvoering Lichtplan III

Voor Lichtplan III werd een apart globaal concept uitgetekend. Dit past in een reeks initiatieven voor de ontwikkeling van de Gentse Kanaalzone die al voor de opmaak van het Gentse Lichtplan werden genomen. De Vlaamse overheid, de Provincie Oost-Vlaanderen, de Stad Gent, de gemeenten Evergem en Zelzate, de Vereniging van Havengebonden Ondernemingen (VEGHO) en het Havenbedrijf Gent gingen al eerder een samenwerkingsverband aan.

Onder coördinatie van het projectbureau Gentse Kanaalzone hebben de partners een ROM-project (Ruimtelijke Ordening en Milieu) en een strategisch plan uitgewerkt met de bedoeling het complexe gebied van de Gentse Kanaalzone een kwaliteitsimpuls te geven. Ook verlichting maakt daar deel van uit.

De krachtlijnen van Lichtplan III zijn:

1. De verlichting van de publieke ruimte en de bedrijventerreinen afstemmen op de specifieke behoeften en het gebruik.
2. De identiteit van de haven versterken.
3. De leefbaarheid van de dorpen in de Kanaalzone versterken.
4. Lichtvervuiling tegengaan en rationeel energiegebruik.

Globaal concept Lichtplan III

De **deelverlichtingsplannen** voor de Gentse Kanaalzone uit Lichtplan III moeten de verschillende onderdelen van de haven en de kanaaldorpen door middel van verlichting een eigen identiteit geven of de bestaande identiteit ervan versterken. Ze zijn tegelijk een vertaling en detaillering van het globale lichtconcept Kanaalzone. Deze zullen in de toekomst in nauw overleg met de partners verder worden uitgewerkt. Pas daarna kan met de uitvoering gestart worden.

2. Meerwaarde van het lichtplan

Identiteit versterken

Verlichting leert ons het karakter van een plek beter of anders te begrijpen. Licht legt namelijk bijkomende verbanden en doet ons de stad op een andere wijze beleven. Stadsverlichting schept sfeer, geeft identiteit aan pleinen en straten. Ze prikkelt de nieuwsgierigheid van de wandelaar. De wandelaar die langs de Gentse straten en pleinen flaneert, is er zich wellicht niet van bewust dat precies een lichtplan dat tikkeltje extra toevoegt aan zijn stedelijke beleving.

Het Gentse Lichtplan zet ook de 'skyline' van de stad extra in de kijker. Een subtiel aanwezige basisverlichting, aangevuld met gerichte details, accentueert de historische panorama's en het culturele erfgoed. Het Gravensteen, de Sint-Baafsabdij en de Sint-Pietersabdij, de oude haveninstallaties, het 19de-eeuwse industriële erfgoed, de historische torens en de universiteitssite met de Boekentoren krijgen hierdoor eigen lichtaccenten. Daarnaast vestigt de stadsverlichting de aandacht op andere componenten uit het architecturale erfgoed, de gebouwen en de monumenten.

1. Groot Vleeshuis - 2. Aula Volderstraat - 3. Handelsbeurs Kouter - 4. MSK - 5. NTG -
6. Gevel Concertzaal Bijloke

Nachtelijke economie en toerisme versterken

Licht levert een positieve bijdrage aan de nachtelijke economie in Gent. Licht brengt bezoekers en toeristen naar het centrum van de stad, en naar minder evidente toeristische delen, zoals het Kunstenkwartier. Sfeervol verlichte straten en pleinen nodigen na een lekker etentje uit tot een avondwandeling. Een aangepaste en energiezuinige verlichting van etalages en handelsgevels maakt een winkelstraat aantrekkelijker.

Het verlichtingsbeleid wil niet enkel de nachtelijke economie in het stadscentrum versterken. Het Lichtplan voor de Kanaalzone (Lichtplan III) wil ook het positieve imago van de Gentse zeehaven en van de Kanaalzone in haar geheel verhogen.

Hoogpoort

Veiligheidsgevoel verhogen

De stad wordt met het Gentse Lichtplan niet alleen aangenamer om te beleven, ook het sociale veiligheidsgevoel stijgt. Betere, aangenamere verlichting geeft bewoners, handelaars, pendelaars en bezoekers de kans om bij duisternis op een veilige wijze in de stad te vertoeven of er een bestemming te bereiken. Meer mensen op straat 's avonds betekent een grotere sociale controle.

Licht versterkt daarmee niet alleen de leefbaarheid, maar ook het imago en het identiteitsgevoel van bewoners tegenover hun wijk en van werkenden tegenover hun werkplek.

Correcte verlichting kan ook de verkeersveiligheid verhogen. Licht versterkt immers de leesbaarheid van de stedelijke structuur. Een belangrijke verkeersweg moet een geschikt verlichtingsniveau hebben. Het is de bedoeling om steeds een goed evenwicht te vinden tussen de verkeersveiligheid enerzijds en een maximale zichtbaarheid met een lager lichtvermogen anderzijds.

1. Groenevalleipark - 2. Sint-Katelijnestraat

Rationeel energiegebruik (REG)

De Stad Gent wenst naast een goede verlichting ook een dalend energieverbruik. Door een weldoordachte keuze van (niet-)verlichtingsprincipes en door toepassing van hedendaags verlichtingsmateriaal wil het Lichtplan energie besparen op de volledige openbare verlichting (publieke ruimte en patrimonium) in Gent.

Lichtplan I legde de algemene principes vast voor Rationeel Energiegebruik (REG). Lichtplan II werkte die verder uit tot specifieke doelstellingen voor energiereductie, door middel van REG-actieplannen in het bestaande stedelijk weefsel, maar ook in nieuwe stadsontwikkelingen.

In de bestaande wijken en publieke ruimte geldt de doelstelling om tegen 2020 een energiebesparing van 20% te bereiken, of gemiddeld 1,6% per jaar. Nieuwe stadsontwikkelingen (bijkomende verkavelingen en bedrijventerreinen en nieuwe grootschalige projecten zoals The Loop en Oude Dokken, doen onvermijdelijk het energieverbruik voor verlichting stijgen. Voor die projecten geldt een REG-doelstelling om 20% minder energie te gebruiken ten opzichte van het gemiddeld verbruik van de openbare verlichting in het referentiejaar 2008 (nulmeting).

Rekening houdend met de richtlijnen uit Lichtplan II voerde de Stad Gent van 2010 tot 2012 een aanzienlijke REG-operatie uit. Voor het hele grondgebied werd het elektrisch vermogen van alle straatlampen met één niveau verlaagd, bijvoorbeeld van 250 watt naar 150 watt. Waar mogelijk vervingen we ook het voorschakelapparaat door een elektronische variant en indien nodig het volledige verlichtingstoestel.

Door die bijkomende REG-actie 2010-2012 haalde de Stad Gent al veel vroeger dan 2020 haar streefdoel van 20% minderverbruik. De investeringen leverden de Stad Gent een onmiddellijke energiebesparing op, met een terugverdientijd van ongeveer 5 jaar. De REG-acties zorgde ook voor een donkerdere stad, zonder evenwel de (verkeers-)veiligheid in het gedrang te brengen.

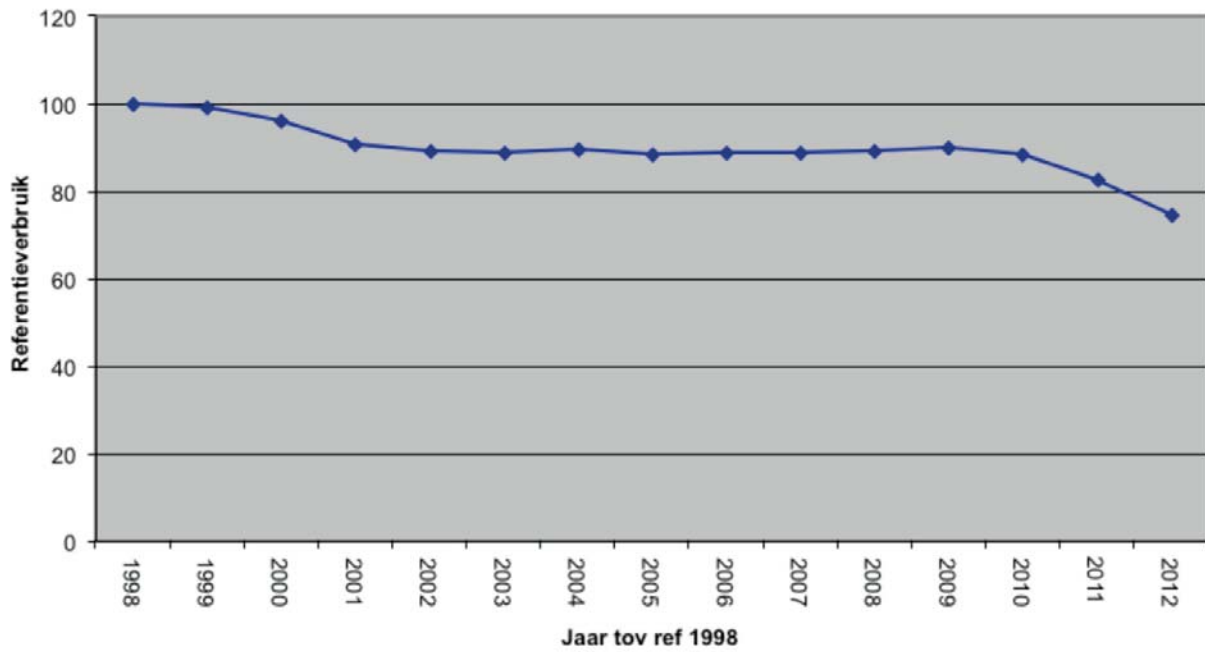
De openbare verlichting in Gent bestaat uit functionele straatverlichting, monument- en sfeerverlichting. De functionele straatverlichting brandt continu van zonsondergang tot zonsopgang, terwijl de sfeerverlichting en de monumentverlichting om middernacht doven. De drie torens van Gent zijn de enige monumenten waarvan de verlichting 's nachts continu doorbrandt. Mede dankzij de REG-operatie 2010-2012 is het energieverbruik voor de openbare verlichting sinds de start van het Lichtplan (1998) al met meer dan 20 procent gedaald (zie grafiek).

Het aandeel monument- en sfeerverlichting bedraagt slechts 6 procent van het totale energieverbruik voor openbare verlichting (zie staafdiagram).

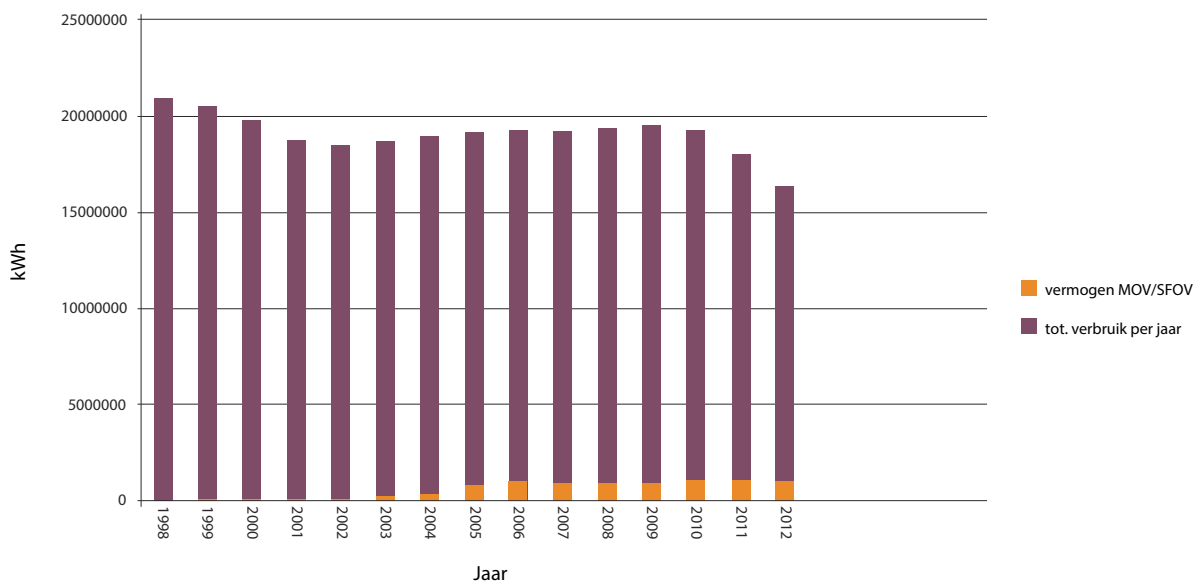
Maatregelen om energie te besparen uit REG-actieplan 2010-2012:

- Vervanging van alle kwikdamplampen (EU-verplichting).
- Vervanging traditionele verkeerslichten door LED-verlichting.
- Verlagen van het gemiddeld vermogen van de lampen met minstens 1 niveau.
- Het behoud van armaturen en masten, en de vervanging van het optisch deel door een nieuwe generatie lampen met elektronische voorschakelapparatuur.
- Geen nieuwe masten voorzien. Daarvoor is immers een aanpassing van de ondergrondse kabelnetten nodig.
- Gerealiseerde energiebesparing 2010-2012: 3.595.332 kWh door aanpassen/vervangen van 20.325 armaturen en lampen.
- Ecologisch resultaat: reductie CO₂-uitstoot te vergelijken met CO₂-uitstoot van 1.098 huishoudens/jaar.
- Financieel resultaat: een besparing op de energiefactuur van de stad van 575.253 euro/jaar (berekend met energiekosten 2010).
- Terugverdientijd van de investering op 4,5 jaar.

Verhouding energieverbruik verlichting Stad Gent tegenover referentiejaar 1998

Energieverbruik monumentverlichting (MOV) versus openbare sfeerverlichting (SFOV) van 1998 - 2012

Lichthinder en lichtvervuiling tegengaan

De toenemende 24-uurseconomie geeft naast kansen ook nieuwe problemen. Een onlosmakelijk neven-effect hiervan is lichtvervuiling, waarbij de nachtelijke omgeving overbelicht wordt door overmatig gebruik van kunstlicht. Lichthinder is de overlast die mensen en dieren hiervan ondervinden. Doordat het Lichtplan beter verlicht op de juiste plaats (geen storende lichtreclames), voor de juiste activiteiten, op het juiste tijdstip en met de juiste technologie, wordt het algemene verlichtingsniveau van de volledige stad verminderd.

Verlichting in de publieke ruimte houdt daarbij ook rekening met kinderen, ouderen en personen met een beperking. Zo mogen inbouwprojectoren nooit te heet worden. Het gebruik van warm wit licht (ongeveer 3.000 graden kelvin) vergroot dan weer de zichtbaarheid voor ouderen en slechtzienden. Vlakke in plaats van bolle lichtkappen vermijden verblinding. Indirecte parkverlichting verlicht niet langer de kruin van de bomen en gunt zo de fauna en flora nachtrust.

Lichtplan III voor de Kanaalzone legt sterk de nadruk op het tegengaan van lichthinder. De nachtelijke activiteiten zijn hierbij bepalend. Weinig of geen activiteit betekent ook minder of zelfs geen licht. Hoeft de verlichting van bijvoorbeeld fabrieksterreinen en parkeerterreinen van kantoorcomplexen de hele nacht te blijven branden? Moet alle verkeersverlichting 's nachts even intens blijven? En wat met de verlichting van spoorwegterreinen? Lichtplan III biedt enkele concrete oplossingen. Zo krijgen bedrijven advies over welke verlichtingsopstelling het beste resultaat geeft en welke Europese verlichtingsnormen ze moeten naleven.

Felverlichte uithangborden of verblindende spots aan gevels, té felle etalageverlichting, slecht geplaatste verlichting... kunnen hinderlijk zijn en het nachtelijke straatbeeld verstoren. Soms bestaat de oplossing uit deskundig advies en enkele eenvoudige ingrepen, zoals een armatuur anders richten of een andere lamp gebruiken. Om lichthinder tegen te gaan, werkt de Stad Gent op twee sporen: informatie en sensibilisering (communicatie) en normering en handhaving (verlichtingsnormen, vergunningen, reglementen...).

Verdere reglementering zal dynamisch en aanpasbaar worden uitgewerkt per stadsdeel.

Lichthinder Nieuwbrug voor en na

Licht en kunst

Voor een stad die de thuishaven is van het SMAK en plaats schept voor hedendaagse kunst, is de kunst van het verlichten een belangrijk thema. Zo wordt kunstlicht ook lichtkunst.

Een voorbeeld van lichtkunst staat op het Veerleplein. Op 28 maart 2011 kocht het Gentse stadsbestuur het kunstwerk **'Ai Nati Oggi'** (*aan wie vandaag geboren is*) van Alberto Garutti. De Italiaanse kunstenaar realiseerde het werk naar aanleiding van de SMAK-tentoonstelling 'Over the Edges' in 2000.

De lantaarns op het Sint-Veerleplein zijn verbonden met alle kraamklinieken van de Stad Gent. Telkens er een baby geboren wordt in één van de Gentse ziekenhuizen, lichten de lantaarns op het Sint-Veerleplein langzaam op. Het kunstwerk integreert licht in de publieke ruimte op een originele manier en betreft er bovendien de Gentenaars bij. Zij 'maken' het kunstwerk.

Lichtkunst: Alberto Garutti op het Sint-Veerleplein

Lichtkunst in wijkpark De Porre

Eén van de doelstellingen van het Lichtplan is de wijken meer identiteit geven door middel van licht. Maar niet in elke wijk zijn iconen en landmarks aanwezig. Lichtkunst is hierbij een mogelijkheid. Een voorbeeld is 'De Porre' (zie beeld). Daar wordt in het nieuwe wijkpark een oude koeltoren omgevormd tot een lichtkunstwerk, Dit gebeurt door op de schouw een glazen cilinderconstructie te monteren, waardoor het vanzelf een bakken wordt. Ook de oude gashouders in de nieuwe woonwijk Tondelier zouden bijvoorbeeld deze rol in de toekomst kunnen vervullen.

Ontwerp: Buro Voor Vrije Ruimte -
Vandriessche architecten

Uitvoering sogent in opdracht van Stad Gent

Lichtfestival

Met het Lichtfestival in januari 2011 en 2012 werd licht zelf een evenement. Lichtkunstenaars uit de hele wereld maakten van de binnenstad één groot lichtkunstwerk, met de Gentse gevels in de hoofdrol. De festivals lokten in slechts enkele avonden honderdduizenden bezoekers naar de stad. Een volgende editie is gepland in 2015.

Naast het promotionele aspect bevordert het Lichtfestival ook de sociale cohesie. De gezamenlijke beleving in de donkerste periode van het jaar versterkt het gemeenschapsgevoel en de stedelijke trots van de Gentenaars en bezoekers. Tegelijk benadrukt het evenement het belang van duurzaamheid en het tegengaan van lichtvervuiling. Het vernieuwende en creatieve karakter van het Gentse Lichtfestival zet de stad internationaal in de kijker.

Michael Langeder (lichtfestival 2011)

Sophie Guyot (lichtfestival 2011)

Internationale uitstraling

Gent speelt met zijn Lichtplan een voortrekkersrol in Vlaanderen en vormt een inspiratiebron voor andere Europese steden. Dat blijkt uit het feit dat het Gentse Lichtplan in de voorbije jaren met verscheidene nationale en internationale prijzen is bekroond.

Talrijke binnen- en buitenlandse steden kwamen ook op werkbezoek naar Gent om het verlichtingsbeleid onder de loep te nemen: Rotterdam, Utrecht, Nijmegen, Almere, Keulen, Gdansk, Volgograd, Izhevsk, Straatsburg, Breda, Riga, Brussel, Brugge, Kortrijk, Aalst, Antwerpen, Hasselt, Mechelen, Sint-Truiden, Mons, Lopburi, Kanazawa, ... en de steden uit het Europese Liveable City project (Norwich, Lincoln, Trondheim, Odense en Emden).

Diverse lichtorganisaties en universiteiten bezochten Gent als inspiratiebron: Les Ateliers Projet Urbain (Frankrijk), de Association Française d' Eclairage (AFE), de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV), het Europese project BLISS (Better Lighting in Sustainable Streets), het Institut National des Sciences Appliquées (INSA) uit Lyon, ... Daarnaast gaf de Stad Gent verschillende lezingen op nationale en internationale conferenties.

Bovendien is Gent sinds 2005 lid van het wereldwijde netwerk van lichtsteden LUCI (www.luciasociation.org). Steden en lichtprofessionals willen samen het gebruik van licht in een stedelijke ontwikkeling optimaliseren, rekening houdend met milieuaspecten en duurzame ontwikkeling. De Stad Gent was al twee jaar vice-voorzitter en van november 2012 tot november 2014 voorzitter van LUCI. In 2010 organiseerden Gent en Eandis in samenwerking met LUCI de internationale conferentie 'City under the Microscope'. Gent ondertekende mee het 'LUCI Charter over duurzame stedelijke verlichting'. Met hun handtekening bevestigden LUCI-leden hun gezamenlijke overtuiging dat verlichting een doorslaggevende rol kan spelen in een duurzame ontwikkeling van steden.

De Cagna (lichtfestival 2012)

Spectaculaires (lichtfestival 2011)

LICHTPLAN IN DE PRIJZEN

- **2004** 3 sterren in de Michelin-reisgids ('voor zijn verlichting alleen al')
- **2004** City People Light Award
- **2005** Gezelligste stad van Vlaanderen
- **2008** 3de meest authentieke bestemming (The National Geographic Traveler Magazine)
- **2009** European Climate Star Award (Climate Alliance)
- **2010** Auroralia Award: eervolle vermelding
- **2011** 7de in de lijst van 'aan te raden steden', 'Gent is Europa's best bewaarde geheim' (reisgids Lonely Planet)
- **2012** Auroralia Award voor duurzame, stedelijke verlichting

Congres LUCI 2010 in Gent

GENT

Nijmegen kopieert Gents lichtplan

De Nederlandse gemeente Nijmegen gaat een lichtplan invoeren. Dat plan moet een samenhang brengen tussen openbare-en sfeerverlichting, zorgen voor energiebesparing en het veiligheidsgevoel verhogen. Dat klinkt ons Gentenaars uiteraard bekend in de oren, en Nijmegen is ook niet te beroerd om dat toe te geven. «We hebben het idee voor een lichtplan afgekeken van Gent», zo luidt het bij de gemeente. (VDS)

HLN 04/04/2012

Gent als voorbeeld voor andere steden

3. Het lichtplan in de praktijk

Uitvoering en beheer

Van bij het begin werd een begeleidingscommissie opgericht om het Lichtplan mee op te maken en te sturen. De commissie volgt ook de uitvoering en de kwaliteit van het Lichtplan op, zowel van de globale concepten als van de deelverlichtingsplannen. De commissie is samengesteld uit verschillende stadsdiensten, de bevoegde schepen, partners zoals Eandis, ervaringsdeskundigen (bewoners) en externe experts.

De gemeenteraadscommissie Openbare Werken is actief betrokken bij het planningsproces. In de toekomst wordt de begeleidingscommissie omgevormd naar een Kwaliteitskamer Licht.

Het Lichtplan vormt de leidraad voor de uitvoering op het terrein. Verlichting wordt al mee opgenomen in de planningsfase van stadsprojecten. We onderscheiden vier soorten projecten:

- Projecten van stedelijk niveau.
- Architecturale projecten aan bakens en bruggen.
- (Her)inrichting openbaar domein (straten, pleinen, parken).
- Lichtprojecten aan gebouwen.

Per type ruimte of structuurbepalend element bevat het Lichtplan een gedetailleerde technische fiche met de gewenste lichtstructuur. Daarin zijn een aantal parameters vastgelegd, zoals vermogen, lichtpunthoogte, type lichtbron en kleurweergave. Die parameters vormen een handleiding bij de uitvoering.

De studie en uitvoering van straatverlichting gebeurt door netbeheerder Eandis in opdracht van de Stad Gent.

De verlichting van gebouwen en monumenten is dan weer de taak van een lichtontwerper. Voor particuliere gebouwen en eigendommen die aan de publieke ruimte grenzen, kan het Lichtplan een inspiratiebron zijn. Voor monumenten uit het Lichtplan die privébezit zijn, bestaat er een specifiek publiek-privaat samenwerkingsmodel, dat uitgevoerd en beheerd wordt door Eandis in opdracht van de Stad Gent.

Voorts bevat het Lichtplan richtlijnen voor het omgaan met private verlichting, zoals reclames en uithangborden. Ook hier gelden de vuistregels: soberheid, geen verblinding en laag energieverbruik.

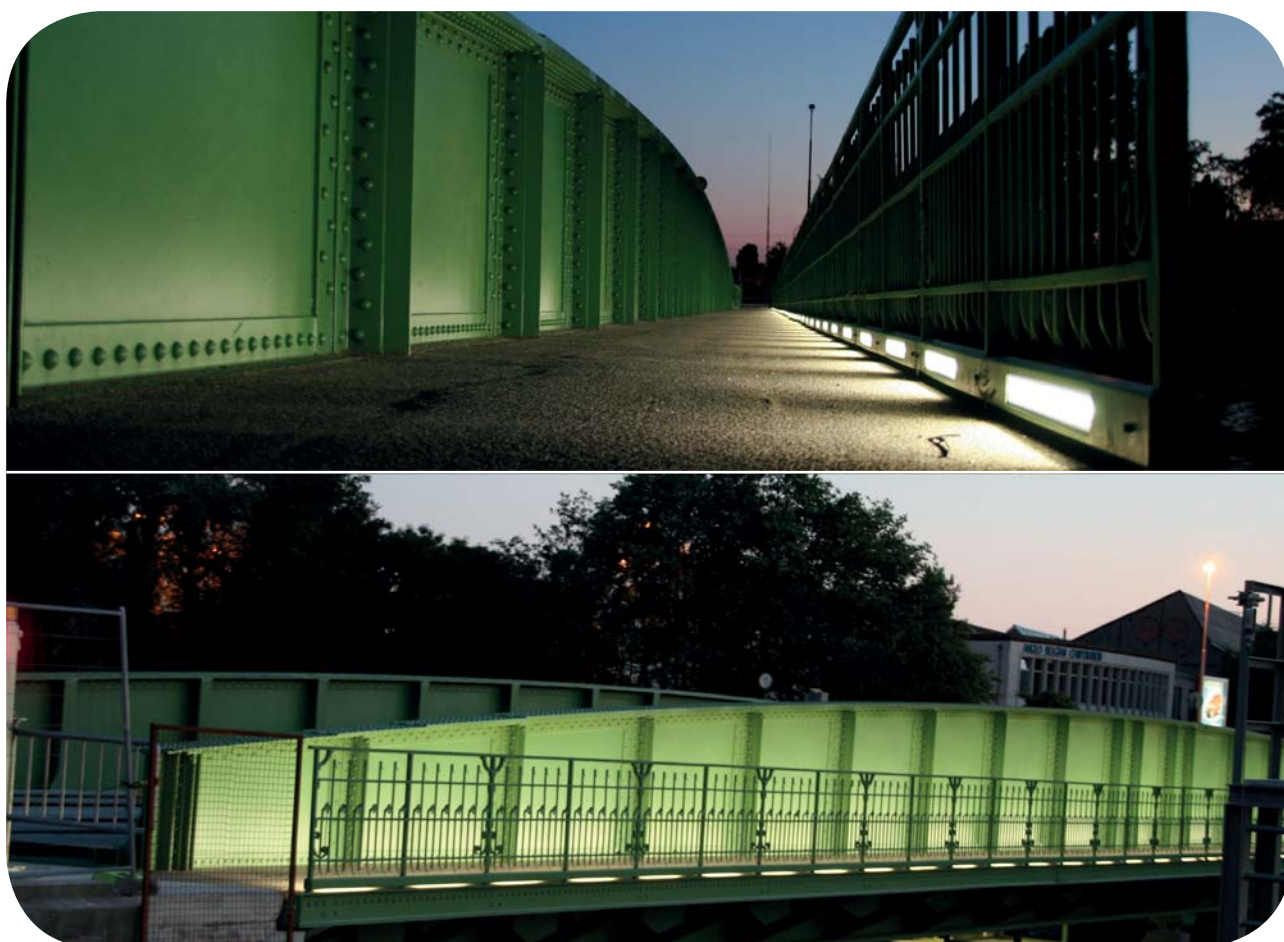
Groot Gerechtshof

Licht van de toekomst: nieuwe technologieën

De mogelijkheden en toekomstperspectieven van nieuwe verlichtingstechnologieën in de openbare verlichting zijn veelbelovend en uitdagend. Zo heeft LED-technologie een langere levensduur en zijn er mogelijkheden tot dimmen. Maar LED-technologie betekent vooral een energiebesparing, wat in de huidige economische context nieuwe perspectieven biedt. LED-toestellen zijn ook minder duur geworden en ze zijn vrij van kinderziektes.

Toch kent deze lichttechnologie enkele nadelen. LED-lampen kunnen door gebruik en ouderdom verkleuren. Ze zijn ook duur in onderhoud en herstelling. Bovendien zijn de meeste LED-armaturen nog niet technisch gekeurd (Synergrid 005 norm).

Het is belangrijk om op het juiste moment en op de juiste locatie LED-technologie op een juiste manier te gebruiken. Dat kan de terugverdientijd en dus ook de investering optimaliseren.

Spoorwegbrug Wiedauwkaai met LED-verlichting

Daarnaast biedt ook 'intelligente verlichting' veel mogelijkheden door dimmen en teledetectie. Bij teledetectie kan de verlichting bijvoorbeeld geleidelijk oplichten als er fietsers of voetgangers passeren.

Communicatie en participatie

Het Lichtplan wordt breed gedragen en gesteund door alle Gentenaars. Van bij het begin werd de beleving van bewoners en bezoekers in de analyse betrokken. Hoe ervaren voetgangers, fietsers, gebruikers van het openbaar vervoer en automobilisten de sfeer en het veiligheidsgevoel die verlichting uitstraalt? De medewerkers van de dienst Stedelijke Vernieuwing en Gebiedsgerichte Werking (die binnen de Stad Gent werken rond communicatie met en participatie van de bewoners) werden nauw betrokken bij de opmaak van de deelverlichtingsplannen, en het vastleggen van de identiteitsbepalende kernen van diverse wijken en deelgemeenten.

Over het Gentse Lichtplan wordt breed gecommuniceerd:

- Website www.gent.be/gentverlicht
- Boek, posters en postkaarten
- Promoclip: op de website
- Kortfilm op Youtube: 'Ghent: city of lights'
- Folders met wandeling in 5 talen: in de Stadswinkel of downloadbaar op de website
- Gidsbeurten via de gidsenverenigingen
- Geoloket op de website: zoek de verlichting per straat of adres en bijhorende verlichtingsvoorschriften (www.extragis.gent.be/geoloketlichtplan).

Folders over het Lichtplan

Meer weten?

Dienst Coördinatie en Dienst Wegen, Bruggen en Waterlopen
p.a. Botermarkt 1
9000 Gent
Tel. 09 266 77 60

OpenbareVerlichting-StadGent@gent.be
www.gent.be/gentverlicht

“Maar zo midden in de donkere, stuurse winterperiode was het lichtfestival hartverwarmend.... Tijdens ons stadstochtje (...) viel ons evenwel iets anders op: het centrum van Gent is ook op gewone dagen hartverwarmend en doordacht verlicht. Een genot om door te wandelen. Alleen daarvoor keren we nog een keertje terug”.

(Rudy Collier, Gazet van Antwerpen, 31 januari 2012)

“Gent is de reis waard, voor zijn verlichting alleen al”.

(Michelin-reisgids)

“We zijn onder de indruk van de standvastigheid die de Stad Gent aan de dag legt in haar engagement. Dankzij haar rationele aanpak, om doelgericht en geleidelijk verlichtingsinstallaties te vervangen, verzoent ze een strikt financieel beleid met ambitieuze doelstellingen inzake energiegebruik en CO₂-uitstoot.”

(Jury van Auroralia Award, december 2012)